

Վիրաբ Համբարձումյան

Երևան քաղաքի Արաբկիր և Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների դատախազության դատախազ

ԳՈՐԾՈՒՆ ԶԳՋԱԼՈՒ ՀԻՄՔՈՎ ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԻՑ ԱԶԱՏԵԼՈՒ ԼԻԱԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ¹

Համառոտագիր

Հոդվածը վերաբերում է գործուն գղջալու հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելու արդի հիմնախնդիրներին: Այն ուղղված է սույն գործիքակազմի կիրառման ընթացքում գործնականում առաջ եկած խնդիրների՝ գործուն գղջալու հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելու իրավասություն ունեցող մարմինների (անձանց) շրջանակի, դատարանի կողմից այն կիրառելու և փոխկապակցված այլ հարցերի վերլուծությանը:

ՀՀ քրեական և քրեադատավարական նոր օրենսդրության կիրառման ընթացքում առաջ են եկել սույն կառուցակարգը կիրառելու իրավասություն ունեցող մարմինների (անձանց) շրջանակի, դատարանի կողմից այն կիրառելու և փոխկապակցված այլ հարցերի վերաբերյալ ոչ միատեսակ մոտեցումներ:

Սույն հոդվածի շրջանակներում վերլուծվել են գործուն գղջալու հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելու արդի հիմնախնդիրները և ներկայացվել են միատեսակ պրակտիկա ապահովելու համար հիմնավորված առաջարկներ:

Հիմնաբառեր – գործուն գղջալ, քրեական պատասխանատվությունից ազատել, դատախազ, հայեցողություն, լիազորություն:

Ներածություն

Իրավաբան-գիտնականները և դատարանները բարձր են գնահատում գղջման դերը: Զոջումը քրեական դատավարությունում, մասնավորապես՝ դատավճի կայացման փուլում դիտվում է կարևոր հանգամանք²:

Քրեական դատավարությունում իրականացված էմպիրիկ ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ գղջումը կարևոր դեր է խաղում նաև մեղադրյալնե-

¹ Հոդվածը ներկայացվել է 14.10.2023 թ., գրախոսվել է 29.02.2024 թ.:

² St'u Rocksheng Zhong, Madelon Baranoski, Neal Feigenson, Larry Davidson, Alec Buchanan, Howard V. Zonana. So You're Sorry? The Role of Remorse in Criminal Law. The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law Volume 42 (1).

րի վերաբերյալ այլ անձանց կողմից դատողություններ կատարելիս: Եթե մարդը համարվում է «զղջացող», ապա նրա բնավորության վերաբերյալ արված դատողություններն ավելի բարենպաստ են³: Բացի այդ, եթե անձը զղջում է իր կատարած հանցանքի համար, ենթադրվում է, որ նրա կողմից ապագայում հանցանք կատարելը քիչ հավանական է, և վերջինն ունի ուղղվելու ավելի մեծ ներուժ⁴:

Այս համատեքստում արդի քրեական օրենսդրությունը շահագրգռված է առավելագույնի հասցնել հանցանք կատարած անձի մարդկային զգացմունքները՝ խթանելով նրա դրական վարքագիծը ինչպես հանցագործության կատարման ընթացքում, այնպես էլ դրանից հետո՝ մեղմացնելով պատիժը, ընդհուպ մինչև վերջնականապես ազատվելով քրեական պատասխանատվությունից:

«Քրեական օրենսդրությունը, ևս հիմքում ունենալով վերը նշված մոտեցումները, նախատեսում է գործուն զղջալու հիմքով անձին քրեական պատասխանատվությունից ազատելու կառուցակարգ՝ իրավասու պետական մարմնին իրավունք վերապահելով որոշում կայացնելու հանցանքի հատկանիշներ պարունակող արարք կատարած անձի նկատմամբ պատիժ կամ քրեաիրավական ներգործության այլ միջոց չկիրառելու մասին:

Որոշ հեղինակների կարծիքով՝ գործուն զղջալը ենթադրում է հանցագործության կատարումից հետո այն ակտիվ գործողությունները, որոնք ցույց են տալիս, որ անձը զղջում է կատարված հանցագործության համար և ձգտում է վերացնել կամ նվազեցնել դրա վտանգավոր հետևանքները⁵:

Երկրորդ մոտեցման համաձայն՝ գործուն զղջալը պետք է հասկանալ որպես հետհանցավոր դրական գործողությունների համալիր, որն ուղղված է արարքի հասարակական վտանգի վերացմանը⁶:

Այլ հեղինակներ կարծիքով՝ գործուն զղջալը հանցագործություն կատարած անձի ակտիվ և կամավոր վարքն է, որն ուղղված է արարքի վտանգավոր հետևանքները վերացնելուն, նվազեցնելուն կամ հանցագործության բացահայտմանը ակտիվորեն նպաստելուն⁷:

Ընդհանուր առմամբ վերլուծելով բացահայտված տեսակետները՝ գործուն զղջալը կարելի է բնորոշել դրական գործողությունների ամբողջություն, որոնց միջոցով հանցանք կատարած անձը կանխում, վերացնում կամ նվազեցնում է արարքի վտանգավոր հետևանքները և/կամ օժանդակում է իրավապահ մարմին-

³ St'u Gold GJ, Weiner B: Remorse, confession, group identity, and expectancies about repeating a transgression. *Basic Appl Soc Psychol* 22(291), 2000, էջ 300:

⁴ St'u Proeve MJ, Howells K: Effects of remorse and shame and criminal justice experience on judgments about a sex offender. *Psychol Crime Law*, 12(145), 2006, էջ 61:

⁵ Советское уголовное право. Часть Общая. Под ред. Е.А. Смирнова, А.Ш. Якупова. Киев, 1973, էջ 464:

⁶ St'u Кушнарв В. А. Проблемы толкования норм уголовного права о деятельном раскаянии //Юридический мир. 2002. № 1., էջ 45:

⁷ St'u Lașcu M., Liberarea de răspundere penală în legătură cu căința activă prevăzută în noul Cod penal al Republicii Moldova, „Revista națională de drept”, 2003, nr.3, էջ 12:

ներին հանցանքի բացահայտման գործում, արդյունքում՝ օրենքով նախատեսված պայմաններով ազատվելով քրեական պատասխանատվությունից:

Հարկ է նշել, որ տեսական գրականությունում բազմիցս քննարկման առարկա են դարձել գործուն զղջալու հիմքով քրեական հետապնդումը բացառող, մասնավորապես, անձի կողմից կամավոր⁸, «անկեղծորեն»⁹, ժամանակին^{10,11} և անձամբ¹² (հանցանք կատարած անձի կողմից անձամբ, այլ ոչ թե հեռագիր կամ նամակ ուղարկելու միջոցով)¹³ զղջալու, հանցանքի բացահայտմանն ակտիվորեն նպաստելու¹⁴ պայմանները:

Այնուհանդերձ, հարկ է նկատել, որ դատախազական գործունեության ընթացքում սույն գործիքակազմը կիրառելիս հաճախ առաջ են գալիս հարցեր, որոնք վերաբերում են ոչ թե գործուն զղջալու հիմքով քրեական հետապնդումը բացառող օրենսդրությամբ նախատեսված պայմաններին և դրանց վերաբերյալ առկա տարատեսակ մեկնարանություններին, այլ քննարկվող հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելու լիազորություն ունեցող մարմինների (անձանց) շրջանակին:

Վերը նշվածը հիմք ընդունելով՝ վերաբերելի նյութափրավական և դատավարական իրավանորմերի լույսի ներքո քննարկման առարկա կդարձնենք հետևյալ հարցը. քրեական վարույթն իրականացնող ո՞ր մարմնին է վերապահված գործուն զղջալու հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելու իրավասությունը:

◀◀ ներպետական իրավակարգավորումները

Գործուն զղջալու հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելու կառուցակարգը, որն իր մեջ, ի թիվս այլնի, ներառում է նաև վերականգնողական արդարադատության տարրեր¹⁵ (հանցանք կատարած անձի կողմից հանցանքի արդյունքում վնաս պատճառած լինելու դեպքում այն հատուցելը կամ այլ կերպ

⁸ Տե՛ս Петрухин И. Гуманность или трезвый расчет? // Рос.юстиция. - 1999. - № 9, էջեր 25-26:

⁹ Տե՛ս Головки Л.В. Прекращение уголовного дела в связи с деятельным раскаянием. Законодательство. - 1999. - № 1, էջեր 72-77:

¹⁰ Տե՛ս Алюшкин П.В. Фактический состав освобождения от уголовной ответственности в связи с деятельным раскаянием. Дис. канд. юрид. наук. - Волгоград 2001, էջ 198:

¹¹ Տե՛ս Soyer Richard, Pollak Sergio (2017). Active Repentance. Basic questions regarding the timeliness and voluntary nature of damage compensation SIAK-Journal – Journal for Police Science and Practice (International Edition Vol. 7), էջեր 32–43:

¹² Տե՛ս Григорьев Н.В. Процессуальные аспекты освобождения от уголовной ответственности по специальным основаниям, предусмотренным Особенной частью УК РСФСР. Автореф дис. канд. юрид. наук - М., 1992, էջ 22:

¹³ Տե՛ս Скрыбин М. А., Шакиров Х. С. Общий и специальные виды освобождения от уголовной ответственности в связи с деятельным раскаянием. - Казань: ЗАО «Новое знание», 2006, էջ 168:

¹⁴ Տե՛ս Курс уголовного права: в 5 т. Общая часть. Т. 2. Учение о наказании Н.Ф. Кузнецовой, И.М. Тяжковой. - М.: Зерцало, 1999, էջ 399:

¹⁵ Այս մասին մանրամասն տե՛ս Patrick Bashizi BashigeMurhula, AdenDejeneTolla: The Effectiveness of Restorative Justice Practices on Victims of Crime, Vol. 10 No. 1 (2021), էջեր 98-110:

հարթելը), իր արտացոլումն է գտել թե՛ 2003 թվականի ապրիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքում (այսուհետ նաև՝ Նախկին քրեական օրենսգիրք), թե՛ 2021 թվականի մայիսի 05-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքում (այսուհետ նաև՝ Գործող քրեական օրենսգիրք):

Գործող քրեական օրենսգրքի 81-րդ հոդվածի համաձայն՝

«1. Եթե անձն առաջին անգամ է հանցանք կատարել, սպա կարող է ազատվել քրեական պատասխանատվությունից, եթե նրա կատարած արարքը ոչ մեծ կամ միջին ծանրության հանցանք է, և նա համագործակցում է քրեական հետապնդման մարմինների հետ, չի վիճարկում իրեն մեղսագրվող արարքը, վնաս պատճառած լինելու դեպքում հատուցել կամ այլ կերպ հարթել է հանցագործությանը պատճառված վնասը:

1.1. Եթե անձի առաջին անգամ կատարած հանցանքը ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցանք է, սպա հանցավորի դերի, հանցանքը կատարելիս կամ դրանից հետո նրա վարքագծի և այլ հանգամանքների հետ կապված բացառիկ գործոնների առկայության դեպքում նա կարող է ազատվել քրեական պատասխանատվությունից, եթե համագործակցում է քրեական հետապնդման մարմինների հետ, չի վիճարկում իրեն մեղսագրվող արարքը, վնաս պատճառած լինելու դեպքում հատուցել կամ այլ կերպ հարթել է հանցագործությանը պատճառված վնասը: Բացառիկ կարող են ճանաչվել ինչպես առանձին մեղմացնող հանգամանքները, այնպես էլ այդ հանգամանքների համակցությունը: (...):»:

Վերոնշյալ իրավանորմի վերլուծության արդյունքում պարզ է դառնում, որ գործուն զոջալու հիմքով հսկող դատախազն իրավասու է չհարուցել քրեական հետապնդում կամ դադարեցնելու քրեական հետապնդումը, եթե անձը.

- 1) առաջին անգամ կատարել է ոչ մեծ կամ միջին ծանրության հանցանք,
- 2) համագործակցում է քրեական հետապնդման մարմինների հետ,
- 3) չի վիճարկում իրեն մեղսագրվող արարքը,
- 4) վնաս պատճառած լինելու դեպքում հատուցել կամ այլ կերպ հարթել է հանցագործությանը պատճառված վնասը և
- 5) նախկինում գործուն զոջալու հիմքով քրեական պատասխանատվությունից չի ազատվել:

Անդրադառնալով վերը նշված առաջին պայմանին՝ հարկ է նշել, որ Գործող քրեական օրենսգրքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի համաձայն՝ առաջին անգամ հանցանք կատարած համարվում է այն անձը, որը նախկինում հանցանք չի կատարել կամ կատարել է, սակայն ազատվել է քրեական պատասխանատվությունից, կամ որի դատվածությունը սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով մարվել կամ վերացվել է:

Ինչ վերաբերում է համագործակցում է քրեական հետապնդման մարմինների հետ պայմանին, ապա հարկ է նկատել, որ «Քրեական հետապնդման մարմին» հասկացության կիրառությունը համահունչ չէ գործող ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում օգտագործվող հասկացություններին, քանի որ

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում «Քրեական հետապնդման մարմին» հասկացություն առկա չէ: Ըստ էության, այս հասկացությունը ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքում մնացել է ՀՀ նախկին քրեական դատավարության օրենսգրքից, որի համաձայն՝ քրեական հետապնդման մարմիններ էին հանդիսանում դատախազը (մեղադրողը), քննիչը և հետաքննության մարմինը:

Մեղսագրվող արարքը չվիճարկելը ենթադրում է անձի կողմից իրեն մեղսագրվող արարքի փաստական հիմքը՝ մեղսագրվող արարքի էությունը, կատարման տեղը, ժամանակը, եղանակը և մյուս հանգամանքները, ինչպես նաև այդ արարքի իրավական գնահատականը (այն հողվածը կամ հողվածի մասը կամ կետը, որով պատասխանատվություն է նախատեսված անձին մեղսագրվող արարքի կատարման համար) չվիճարկելու պահանջ:

Վնաս պատճառած լինելու դեպքում այն հատուցելու կամ այլ կերպ հարթելու պայմանը ենթադրում է հանցանք կատարած անձի կողմից պատճառված գույքային վնասի փոխհատուցում ինչպես բնամիջերթով (մասնավորապես՝ հափշտակված գույքի դիմաց դրան համարժեք այլ գույքի տրամադրմամբ), այնպես էլ դրամական ձևով (օրինակ՝ հափշտակված կամ վնասված գույքի արժեքի փոխհատուցմամբ) և այլն:

Բացի հատուցելուց՝ վնասը կարող է նաև այլ կերպ հարթվել: Օրինակ՝ բժշկական ծախսերը փոխհատուցելը, սեփական աշխատանքով բնակարանը կամ մեքենան վերանորոգելը և այլն:

Վերջիվերջո, հարկ է նկատի ունենալ, որ գործուն գղջալու հիմքով մեկ անգամ արդեն քրեական պատասխանատվությունից ազատված լինելու դեպքում օրենքը անձին հնարավորություն չի տալիս երկրորդ անգամ քրեաիրավական այս ինստիտուտի կիրառման արդյունքում ազատվել քրեական պատասխանատվությունից:

ՀՀ քրեական օրենսգրքում կատարված լրացումներից հետո անձը ծանր կամ առանձնապես ծանր հանցանք կատարելու դեպքում ևս կարող է գործուն գղջալու հիմքով ազատվել քրեական պատասխանատվությունից, սակայն այդ դեպքում, բացի վերը նշված նախապայմաններից, անհրաժեշտ է նաև բացառիկ գործոնների առկայություն, որոնք կապված են հանցավորի դերի, հանցանքը կատարելիս կամ դրանից հետո նրա վարքագծի և այլ հանգամանքների հետ:

Այսպիսով, քննարկվող հիմքով հանցանք կատարած անձը կարող է ազատվել քրեական պատասխանատվությունից ոչ թե գղջման դրսևորում հանդիսացող ցանկացած, այլ Գործող քրեական օրենսգրքով սահմանված անհրաժեշտ գործողությունների կատարման արդյունքում:

Անդրադառնալով գործուն գղջալու հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատվելու համար անհրաժեշտ գործողությունների ծավալին՝ հարկ է նշել, որ քրեական իրավունքի տեսությունում այս հարցի վերաբերյալ ձևավորվել է երեք տեսություն.

- Կուտակային (կումուլյատիվ) տեսություն, ըստ որի՝ գործուն զղջալը ձևավորվում է միայն օրենսդրությամբ թվարկված բոլոր գործողությունների կատարման արդյունքում¹⁶:
- Ողջամիտ կուտակային տեսություն, որի համաձայն՝ գործուն զղջալը ձևավորվում է միայն օրենսդրությամբ թվարկված այն գործողությունների կատարման արդյունքում, որը տվյալ իրադրությունում իրագործելի է¹⁷: Մասնավորապես, սույն տեսության համաձայն՝ անձը գործուն զղջալու հիմքով կարող է ազատվել քրեական պատասխանատվությունից ինչպես քրեական օրենսդրությամբ թվարկված բոլոր գործողությունների, այնպես էլ դրանց մի քանիսի կատարման արդյունքում: Ըստ էության, դրանք այն գործողություններն են, որոնք, հաշվի առնելով կոնկրետ հանգամանքները և օբյեկտիվ իրադրությունը, անձը հնարավորություն է ունեցել կատարելու:
- Հակակուտակային տեսություն (անտիկումուլյատիվ), որի համաձայն՝ գործուն զղջալը ձևավորվում է քրեական օրենսդրությամբ թվարկված յուրաքանչյուր գործողության կատարման արդյունքում¹⁸:

Հարկ է նկատել, որ Գործող քրեական օրենսգրքի 81-րդ հոդվածի տեքստային ձևակերպումը հանդիսանում է կուտակային տեսության դրսևորում: Ըստ էության, առկա իրավակարգավորման պայմաններում անձը գործուն զղջալու հիմքով կարող է ազատվել քրեական պատասխանատվությունից միայն Գործող քրեական օրենսգրքի 81-րդ հոդվածով նախատեսված բոլոր պայմանների առկայության դեպքում: Միաժամանակ, Գործող քրեական օրենսգիրքը հստակեցրել է, որ վնասը հատուցելու կամ հարթելու հարցը առաջանում է միայն *վնաս պատճառած լինելու դեպքում*:

Վերը նշվածի լույսի ներքո հետաքրքիր է նաև քննարկման առարկա դարձնել Նախկին քրեական օրենսգրքի 72-րդ հոդվածով նախատեսված իրավակարգավորումը:

Այսպես, Նախկին քրեական օրենսգրքի 72-րդ հոդվածի համաձայն՝

- «1. *Առաջին անգամ ոչ մեծ ծանրության կամ միջին ծանրության հանցանք կատարած անձը կարող է ազատվել քրեական պատասխանատվությունից, եթե նա հանցանք կատարելուց հետո կամովին ներկայացել է մեղադրանքով, աջակցել է հանցագործությունը բացահայտելուն, հատուցել կամ այլ կերպ հարթել է հանցագործությամբ պատճառված վնասը:*
2. *Այլ տեսակի հանցանք կատարած անձը քրեական պատասխանատվությունից ազատվում է միայն սույն օրենսգրքի Հատուկ մասի հոդվածով հատկապես նախատեսված դեպքերում»:*

¹⁶ Տե՛ս Михайлов В., Признаки деятельного раскаяния // Российская юстиция. 1998. № 4., էջ 5:

¹⁷ Տե՛ս Савкин А., Деятельное раскаяние — свобода от ответственности // Российская юстиция. 1997. № 12. Էջեր 35, 37:

¹⁸ Տե՛ս Энциклопедия уголовного права. СПб. : изд. проф. Малинина, 2008. Т. 10. էջ 301:

Վերը նշված իրավանորմի տեքստային մեկնաբանման դեպքում հնարավոր է եզրահանգել, որ այս ձևակերպումը ևս համապատասխանում է կուտակային տեսության մոտեցմանը և նախկինում անձը գործուն գղջալու հիմքով կարող էր ազատվել քրեական պատասխանատվությունից հողվածում նշված բոլոր գործողությունների կատարման արդյունքում:

Այնուամենայնիվ, հարկ է նշել, որ օրենսդրական նման ձևակերպման պայմաններում թե՛ քրեական իրավունքի տեսությունում¹⁹ և թե՛ պրակտիկայում տվյալ նորմի մեկնաբանությունը համապատասխանել է ողջամիտ կուտակային տեսությունում առկա մոտեցումներին, այն է՝ անձը կարող էր գործուն գղջալու հիմքով ազատվել քրեական պատասխանատվությունից Նախկին քրեական օրենսգրքի 72-րդ հոդվածով նախատեսված այն գործողությունների (գործողության) կատարման արդյունքում, որը տվյալ իրադրությունում իրագործելի էր:

Գործող քրեական օրենսգրքի 81-րդ հոդվածով նախատեսված իրավակարգավորման կիրառման դատավարական հիմքը նախատեսված է ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի (այսուհետ նաև՝ Գործող քրեական դատավարության օրենսգրք) 197-րդ հոդվածով, որը իրավասություն է տալիս հսկող դատախազին՝ չհարուցելու քրեական հետապնդում կամ դադարեցնելու քրեական հետապնդումը, եթե առկա են Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 81-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված պայմանները: Նշված հիմքով քրեական հետապնդում չհարուցելու կամ քրեական հետապնդումը դադարեցնելու մասին որոշումը հսկող դատախազը կայացնում է ինչպես իր նախաձեռնությամբ՝ վարույթի նյութերի հիման վրա, այնպես էլ քննիչի միջնորդությամբ:

Եթե Գործող քրեական օրենսգրքով սահմանված քրեական հետապնդումը բացառող անհրաժեշտ նախապայմանների առկայության պարագայում անձը պարտադիր ազատվում է քրեական պատասխանատվությունից, և դա չի թողնվում վարույթն իրականացնող մարմնի հայեցողությանը (օրինակ՝ քրեական պատասխանատվությունից ազատելը տուժողի և հանցանք կատարած անձի հաշտության հիմքով), ապա տվյալ դեպքում քրեական օրենսգրքով նախատեսված որոշ պայմաններ նրան թույլ են տալիս այդ հարցում դրսևորել հայեցողություն, և դրա իրացման համար անհրաժեշտ է նաև իրավասու դատախազի կամարտահայտությունը:

Այդուհանդերձ, այս հարցում դատախազի հայեցողությունը բացարձակ չէ. նա կարող է օգտվել իր հատուկ լիազորությունից, եթե դրա համար կան անհրաժեշտ պայմաններ, սակայն զրկված է այդ հնարավորությունից, եթե բացակայում է դրանցից թեկուզ մեկը, կամ առկա է այդ լիազորության իրականացմանը խոչընդոտող հատուկ հանգամանք²⁰:

¹⁹ Տե՛ս Ս. Առաքելյան, Ա. Գաբրուզյան, Հ. Խաչիկյան և ուրիշ., ՀՀ քրեական իրավունք (ընդհանուր մաս), Երևան 2012, էջեր 466-469:

²⁰ Տե՛ս Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության նոր օրենսգրքի հայեցակարգային լուծումների, նորարարական մոտեցումների և հիմնական ինստիտուտների մեկնաբանման գործնական ուղեցույց, էջ 300:

Գործուն զղջալու հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելը որպես դատախազի բացառիկ լիազորություն

Անդրադառնալով քննարկվող հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելու իրավասություն ունեցող մարմինների (անձանց) շրջանակին՝ հարկ է նկատել, որ այս հարցի վերաբերյալ մոտեցումը ՀՀ քրեական և քրեադատավարական նոր օրենսդրության կիրառման պրակտիկայում միասնական չէ: Չնայած այն ամենին, որ քրեաիրավական և քրեադատավարական վերաբերելի իրավանորմների վերլուծությունից հստակ բխում է, որ գործուն զղջալու հիմքով անձին քրեական պատասխանատվությունից ազատելու լիազորությունը վերապահված է բացառապես հսկող դատախազին՝ պրակտիկայում քննարկվող ինստիտուտի կիրառմամբ անձին քրեական պատասխանատվությունից ազատելու մասին որոշումներ են կայացվում նաև դատարանների կողմից քրեական վարույթը ըստ էության քննելու նպատակով դատարանում ստացվելուց հետո:

Ուշագրավ է այն հանգամանքը, որ ՀՀ դատական պրակտիկայում առկա է դեպք, երբ դատարանը գործուն զղջալու հիմքով անձին ազատել է քրեական պատասխանատվությունից նաև նախնական դատալսումների փուլում²¹:

Վերաքննիչ դատարանը, դուրս չգալով ներկայացված բողոքի շրջանակներից, քննարկման առարկա է դարձրել դատարանի կողմից քննարկվող գործիքակազմի կիրառման միայն փուլային հարցը:

Մասնավորապես, քննարկելով վերը նշված դատական ակտի դեմ դատախազի բողոքը՝ բեկանել է այն և վարույթը փոխանցել առաջին աստիճանի դատարան՝ նոր քննության՝ արձանագրելով հետևյալը.

«Հարկ է նշել, որ նախնական դատալսումների փուլում ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 12-րդ հոդվածով սահմանված քրեական հետապնդումը բացառող հանգամանքները կարող են քրեական հետապնդումը դադարեցնելու և վարույթը կարճելու հիմք հանդիսանալ միայն այն դեպքում, երբ դա թույլ է տալիս տվյալ կոնկրետ հիմքի բնույթը և հիմնավորման պարզությունը: Միևնույն ժամանակ, երբ քրեական հետապնդումը դադարեցնելու հիմքերի առկայության հավաստումը պահանջում է ապացուցման ավելի բարձր մակարդակ, քան միայն մեկ որոշակի փաստաթղթի ուսումնասիրումը, դատարանի կողմից նախնական դատալսումների փուլում քրեական հետապնդումը դադարեցնելու մասին որոշման կայացումը չի կարող ճանաչվել իրավաչափ, քանի որ դատավարության տվյալ փուլում նման որոշման կայացումը կարող է հանգեցնել քրեական դատավարության հիմնարար սկզբունքների խաթարման»²²:

Այսպիսով, վերաքննիչ դատարանն արձանագրել է, որ գործուն զղջալու հիմքով առանց հիմնական դատալսումներ իրականացնելու քրեական հետապնդու-

²¹ Տե՛ս Կոտայքի մարզի ընդհանուր իրավասության դատարանի թիվ ԿԴ/0219/01/22 որոշումը, <http://www.datalex.am/?app=AppCaseSearch&page=default&tab=criminal> (վերջին մուտք՝ 10.09.2023):

²² Տե՛ս նույն տեղում:

մը դադարեցնելն իրավաչափ չէ, քանի որ տվյալ դեպքում առկա է հիմնական դատախոսներ անցկացնելու և գործում առկա ապացույցների վերլուծություն իրականացնելու օբյեկտիվ անհրաժեշտություն և նախնական դատախոսների փուլում ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 12-րդ հոդվածով սահմանված քրեական հետապնդումը բացառող հանգամանքները կարող են քրեական հետապնդումը դադարեցնելու և վարույթը կարճելու հիմք հանդիսանալ միայն այն դեպքում, երբ դա թույլ է տալիս տվյալ կոնկրետ հիմքի բնույթը և հիմնավորման պարզությունը:

Մեկ այլ քրեական գործով Երևան քաղաքի առաջին ստյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանը, մեղադրյալի նկատմամբ գործուն գոջալու հիմքով քրեական հետապնդումը դադարեցնելով և քրեական գործի վարույթը կարճելով, արձանագրել է. « (...) Միաժամանակ պետք է արձանագրել, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 81-րդ հոդվածով նախատեսված քրեական պատասխանատվությունից ազատելու հիմքը հայեցողական բնույթ ունի, որի կիրառմամբ անձի նկատմամբ քրեական հետապնդում չհարուցելու կամ այն դադարեցնելու քրեադատավարական հիմքը նախատեսված է ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 197-րդ հոդվածով, որը հսկող դատախազին օժտում է հայեցողական քրեական հետապնդում իրականացնելու լիազորությամբ: Օրենսդրական նման հատուկ կարգավորումը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ ի տարբերություն ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 12-րդ հոդվածով նախատեսված քրեական պատասխանատվությունից ազատելու մնացած հիմքերի՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 81-րդ հոդվածով նախատեսված պայմանների առկայությունն ինքնին չի առաջացնում անձին քրեական պատասխանատվությունից ազատելու իրավասու մարմինների պարտականություն, այլ այդ հարցի լուծումը թողնվում է այդ մարմինների գնահատմանը, որը յուրաքանչյուր դեպքում պետք է իրականացվի գործի կոնկրետ հանգամանքների հաշվառմամբ: Ընդ որում՝ դատավարական հատուկ նորմի բացակայության դեպքում հսկող դատախազը զրկված կլինեք քննարկվող հիմքով քրեական հետապնդում չիրականացնելու կամ այն դադարեցնելու լիազորությունից, քանի որ այն ներառված չէ քրեական հետապնդումը բացառող հանգամանքների մեջ: Միևնույն ժամանակ հիշյալ հատուկ նորմի առկայությունը չի կարող մեկնաբանվել որպես դատարանի կողմից տվյալ ընթացակարգով քրեական հետապնդումը դադարեցնելու կիրառումը սահմանափակող նորմ: Վերջին դիրքորոշման համար Դատարանը հիմք է ընդունում այն, որ ինչպես ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 197-րդ հոդվածը, այնպես էլ 26-րդ գլուխը, որում այն գետեղված է, միտված են մինչդատական վարույթում հանրային քրեական հետապնդման հետ կապված իրավահարաբերությունների կարգավորմանը և որևէ հղում չեն պարունակում դատական վարույթի իրավահարաբերություններին: Ավելին, նման դիրքորոշում արտահայտելիս հարկ է հաշվի է առնել այն, որ դատարանը ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 12-րդ հոդվածով սահմանված հիմքերի առկայության դեպքում քննարկում է անձի նկատմամբ քրեա-

կան հետապնդումը դադարեցնելու հարցը և այդ հարցի լուծումն արդարադատության վերջնարդյունքն է, հետևաբար քրեադատավարական որևէ սուբյեկտ չի կարող այդ հարցում ավելի լայն լիազորություններ ունենալ, քան դատարանը, և չի կարող նախատեսվել քրեական պատասխանատվությունից ազատելու որևէ հիմք, որը կիրառելու լիազորությամբ դատարանն օժտված չլինի (...)²³»:

Կարծում ենք՝ գործուն գղջալու հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելը հանդիսանում է որպես հսկող դատախազի բացառիկ լիազորություն, և հսկող դատախազի կողմից մինչդատական վարույթում այդ հիմքով անձին քրեական պատասխանատվությունից չազատելու և քրեական վարույթը մեղադրական եզրակացությամբ դատարան ուղարկելուց հետո, դատարանը, որպես քրեական վարույթն իրականացնող մարմին, իրավասու չէ քննարկվող հիմքով անձին ազատել քրեական պատասխանատվությունից:

Ասվածի տրամաբանական հիմնավորումն է հանդիսանում նախևառաջ այն, որ սույն հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելու հայցողական լիազորությունը հսկող դատախազին վերապահվել է Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի մասնագիտացված (հատուկ) նորմով:

Կարծում ենք՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում առանձին նորմի նախատեսումը, որով հստակեցվում է նաև գործուն գղջալու հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելու համար իրավասու սուբյեկտին՝ դատախազին, ինքնանպատակ չէ: Համեմատության համար հարկ է նշել, որ ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքով նախատեսված այլ հիմքերով (օրինակ՝ տուժողի և հանցանք կատարած անձի հաշտության հիմքով) անձին քրեական պատասխանատվությունից ազատելու համար առանձին նորմ, որով հստակեցված կլինի նաև այն կիրառելու համար իրավասու մարմինը, ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում առկա չէ:

Առաջին հայացքից կարող է այնպիսի տպավորություն ստեղծվել, որ ասվածը վերաբերում է բացառապես նախաքննության փուլին, և մասնագիտացված նորմով նման իրավակարգավորում սահմանելը նպատակ է հետապնդում այդ փուլում հստակեցնել գործուն գղջալու հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելու համար իրավասու սուբյեկտին՝ հսկող դատախազին՝ բացառելով նախաքննության փուլում վարույթն իրականացնող այլ մարմնի կողմից նման հայեցողություն դրսևորելու հնարավորությունը:

Սակայն քրեադատավարական նոր օրենսդրության պայմաններում, երբ բացառապես հսկող դատախազին են պատկանում քրեական հետապնդում հարուցելու, ինչպես նաև դրանից ձեռնպահ մնալու բացառիկ լիազորությունները, վերը նշված փաստարկը կենսունակ չէ:

²³ Տե՛ս Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանի թիվ ԵԳ1/0148/01/23 որոշումը:

Անդրադառնալով դատարանների կողմից դատական ակտի հիմքում դրված վերոնշյալ պատճառաբանություններին՝ հարկ է նշել, որ դրանք չեն բխում ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի տրամաբանությունից և խախտում են դրա համակարգային բնույթը: Մասնավորապես, վերոնշյալ մեկնաբանությամբ ստացվում է, որ դատարանը մեղադրյալի նկատմամբ քրեական հետապնդումը դադարեցնելիս չի կարող առաջնորդվել Գործող քրեական դատավարության օրենսգրքի 197-րդ հոդվածով, սակայն Գործող քրեական դատավարության օրենսգրքով նախատեսված չէ այլ կարգավորում դատարանի կողմից ՀՀ քրեական օրենսգրքի 81-րդ հոդվածը գործողության մեջ դնելու համար: Դատարանը վկայակոչել է միայն Գործող քրեական դատավարության օրենսգրքի դատարանի լիազորությունները սահմանող հոդվածը, քանի որ չկա այլ կարգավորում, որը թույլ կտա դատարանին կիրառել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 81-րդ հոդվածը: Միաժամանակ, ըստ դատարանի պատճառաբանության՝ ստացվում է, որ միայն հսկող դատախազն է պարտավոր նշված դեպքում դրսևորելու հայեցողություն, քանի որ այդ դրույթը վերաբերելի է մինչդատական վարույթին, և դատական վարույթում գործուն գոչալու հիմքով քրեական հետապնդումը դադարեցնելու բոլոր պայմանների առկայության դեպքում դատարանը պարտավոր է անհապաղ դադարեցնել քրեական հետապնդումը և չի կարող դրսևորել հայեցողություն: Ստացվում է այնպիսի իրավիճակ, երբ գործուն գոչալու հիմքով քրեական հետապնդումը չհարուցելու կամ դադարեցնելու բոլոր պայմանների առկայությամբ հսկող դատախազը հարուցել է հետապնդում՝ հիմնավորելով իր որոշումը այլ հանգամանքներով, սակայն այդ որոշման բողոքարկման դեպքում դատարանը անհապաղ պետք է դադարեցնի քրեական հետապնդումը, քանի որ առկա են բոլոր պայմանները: Նման մեկնաբանությունը իմաստագրկում է օրենսդրի կողմից հայեցողական քրեական հետապնդման հիմքում դրված նպատակը: Դատարանի կողմից Գործող քրեական դատավարության օրենսգրքի միայն 33-րդ հոդվածում նշված ընդհանուր բնույթի լիազորությունների վկայակոչումը բավական չէ, քանի որ այդ լիազորությունները գործողության մեջ են դնում այլ նորմեր, իսկ հետևյալ դեպքում քրեական հետապնդումը գործուն գոչալու հիմքով դադարեցնելիս անհրաժեշտ է առաջնորդվել այդ դրույթը գործողության մեջ դնող Գործող քրեական դատավարության օրենսգրքի 197-րդ հոդվածով և եթե չկա կարգավորումը գործողության մեջ դնող այլ նորմ, ապա դատարանը պետք է ձեռնպահ մնա որևէ գործողություն կատարելուց, քանի որ դատարանը իրավասու է կատարելու միայն այնպիսի գործողություններ, որոնց համար լիազորված է Սահմանադրությամբ կամ օրենքներով, հակառակը կդիտվի ՀՀ Սահմանադրությամբ նախատեսված օրինականության սկզբունքի խախտում: Ինչ վերաբերում է քրեադատավարական ոչ մի սուբյեկտի կողմից քրեական հետապնդումը դադարեցնելու հարցում ավելի լայն լիազորություն չունենալուն, ապա հարկ է նշել, որ նման պնդումը դուրս է քննարկվող հարցի տրամաբանությունից, քրեադատա-

վարական այլ սուբյեկտներ ևս օժտված են եզրափակիչ դատավարական ակտ կայացնելու հնարավորությամբ և անհրաժեշտ է գնահատել, թե որ սուբյեկտն ինչ լիազորությամբ է օժտված, և օրենսդիրը ինչ նպատակ է հետապնդել այդ նորմը սահմանելիս: Քրեական հետապնդում հարուցելը դատախազի բացառիկ լիազորությունն է և հենց այս տրամաբանությունից ելնելով էլ՝ օրենսդիրը նման հայեցողություն վերապահել է միայն հսկող դատախազին՝ կարևորելով վերջինի կամահայտնությունը սույն քրեաիրավական ինստիտուտի կիրառման հարցում:

Հարկ է նշել, որ գործուն զոջալու հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելու համար իրավասու սուբյեկտային կազմն առանձին նորմով ամրագրելը նորույթ չէ ՀՀ քրեադատավարական օրենսդրությունում:

Այսպես, Նախկին քրեական օրենսգրքի 72-րդ հոդվածով գործուն զոջալը նախատեսված էր որպես հանցանք կատարած անձին քրեական պատասխանատվությունից ազատելու ինքնուրույն հիմք, և միևնույն ժամանակ օրենսդիրը նախատեսել էր քրեական պատասխանատվությունից ազատելու քննարկվող հիմքի կիրառման համար անհրաժեշտ պահանջները:

Ընդ որում, Նախկին քրեական օրենսգրքի 72-րդ հոդվածով նախատեսված պահանջների առկայությունը դեռևս չէր հանգեցնում անձին քրեական պատասխանատվությունից ազատելուն. այդ պահանջների առկայության դեպքում վարույթն իրականացնող մարմինը քննարկում էր անձին քրեական պատասխանատվությունից ազատելու հարցը և օժտված էր հայեցողական լիազորությամբ:

Քննարկվող հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելու դիսպոզիտիվությունն իր դատավարական արտահայտությունն էր գտել նաև 1998 թվականի հուլիսի 01-ին ընդունված ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի (այսուհետ նաև՝ Նախկին քրեական դատավարության օրենսգրք) 37-րդ հոդվածում, որն ուղղակիորեն նախատեսում էր Նախկին քրեական օրենսգրքի 72-րդ հոդվածով նախատեսված դեպքում քրեական գործի վարույթը կարճելու և քրեական հետապնդումը դադարեցնելու՝ վարույթն իրականացնող մարմնի հայեցողությունը՝ հստակորեն սահմանելով նաև գործուն զոջալու հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելու իրավասություն ունեցող սուբյեկտային կազմը, այն է՝ դատարանը, դատախազը, ինչպես նաև դատախազի համաձայնությամբ՝ քննիչը:

Այսպիսով, Նախկին քրեական դատավարության օրենսգրքը, ի տարբերություն Գործող քրեական դատավարության օրենսգրքի, գործուն զոջալու հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելու համար իրավասու մարմինների թվում ներառում էր նաև դատարանին՝ ապահովելով անհրաժեշտ դատավարական հիմք՝ վերջինի կողմից այդ լիազորությունից օգտվելու համար:

Համեմատության համար նշենք, որ մի շարք երկրների, օրինակ՝ ՌԴ քրեական դատավարության օրենսգրքով (աղբյուրը՝ https://www.consultant.ru/document/cons_doc) և Ղազախստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքով

և սահմանված է գործուն զղջալու հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելու համար իրավասու սուբյեկտային կազմը, որում ներառված է նաև դատարանը: Ընդ որում, Ղազախստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 65-րդ հոդվածով հստակ ամրագրված է, որ առաջին անգամ կոռուպցիոն բնույթի հանցանք կատարած անձին գործուն զղջալու հիմքով քրեական պատասխանատվությունից կարող է ազատել բացառապես դատարանը (աղբյուրը՝ <https://online.zakon.kz/Document/>):

Խորվաթիայի, Շվեյցարիայի և Գերմանիայի քրեական օրենսգրքերով սահմանված է, որ դատարանը գործուն զղջալու հիմքով որոշ հանցանքներ կատարած անձի նկատմամբ կարող է նշանակել ավելի մեղմ պատիժ, իսկ Մակեդոնիայում՝ կայացնել արդարացման դատավճիռ (աղբյուրը՝ <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/>):

Կարծում ենք՝ գործուն զղջալու հիմքով քրեական պատասխանատվությունից ազատելը որպես դատախազի բացառիկ իրավասություն հանդիսանալու մասին է հուշում նաև ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 81-րդ հոդվածում առկա՝ «համագործակցում է քրեական հետապնդման մարմինների հետ» ձևակերպումը: Ըստ էության, օրենսդիրն օգտագործում է «համագործակցում է», այլ ոչ թե «համագործակցել է» ձևակերպումը՝ հսկող դատախազին վերապահելով նախաքննության փուլում գնահատել այդ հանգամանքը, և հնարավորություն չի տալիս հետագայում՝ քրեական վարույթը մեղադրական եզրակացությամբ դատարան ուղարկելուց հետո, դատարանի կողմից «post factum» այն դարձնել գնահատման առարկա:

Եզրակացություն

- Գործուն զղջալու հիմքով անձին քրեական պատասխանատվությունից ազատելը հանդիսանում է դատախազի բացառիկ լիազորությունը:
- Դատարանի կողմից սեփական նախաձեռնությամբ կամ կողմի միջնորդությամբ գործուն զղջալու հիմքով անձին քրեական պատասխանատվությունից ազատելու վերաբերյալ հարց քննարկելիս դատախազը պետք է առարկի այն հիմքով, որ դա հանդիսանում է դատախազի բացառիկ լիազորությունը և դատախազի կողմից մինչդատական վարույթում այդ հիմքով անձին քրեական պատասխանատվությունից չազատելու և քրեական վարույթը մեղադրական եզրակացությամբ դատարան ուղարկելուց հետո դատարանը, որպես քրեական վարույթն իրականացնող մարմին, իրավասու չէ քննարկվող հիմքով անձին ազատել քրեական պատասխանատվությունից:

Գրականության ցանկ (reference list, список литературы)

1. Ս. Առաքելյան, Ա. Գաբուզյան, Հ. Խաչիկյան և ուրիշ., ՀՀ քրեական իրավունք (ընդհանուր մաս), Երևան, 2012:
S.Arakelyan, A.Gabuzyan, H.Khachikyan and others: Criminal Law Of The Republic Of Armenia /General part/. Erevan 2012.
2. Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության նոր օրենսգրքի հայեցակարգային լուծումների, նորարարական մոտեցումների և հիմնական ինստիտուտների մեկնարանման գործնական ուղեցույց, հուլիս, 2022 թ.:
“Practical guide to the interpretation of conceptual solutions, innovative approaches and basic institutions of the new Criminal Procedure Code of the Republic of Armenia”, July 2022.
3. Կոտայքի մարզի ընդհանուր իրավասության դատարանի թիվ ԿԴ/0219/01/22 որոշումը,
<http://www.datalex.am/?app=AppCaseSearch&page=default&tab=criminal> (վերջին մուտք՝ 10.09.2023):
4. Decision No. KD/0219/01/22 of the Court of General Jurisdiction of Kotayk region,
<http://www.datalex.am/?app=AppCaseSearch&page=default&tab=criminal> (access 10.09.2023).
5. Gold GJ., Weiner B: Remorse, confession, group identity, and expectancies about repeating a transgression. *Basic Appl Soc Psychol* 22(291), 2000.
6. Patrick Bashizi BashigeMurhula, AdenDejeneTolla: The Effectiveness of Restorative Justice Practices on Victims of Crime, Vol. 10 No. 1 (2021).
7. Proeve MJ, Howells K: Effects of remorse and shame and criminal justice experience on judgements about a sex offender. *Psychol Crime Law*, 12(145), 2006.
8. Rocksheng Zhong, Madelon Baranoski, Neal Feigenson, Larry Davidson, Alec Buchanan, Howard V. Zonana. So You’re Sorry? The Role of Remorse in Criminal Law. *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law* Volume 42 (1).
9. Soyer Richard, Pollak Sergio (2017). Active Repentance. Basic questions regarding the timeliness and voluntary nature of damage compensation SIAK-Journal – Journal for Police Science and Practice (International Edition Vol. 7).
10. Алюшкин П.В. Фактический состав освобождения от уголовной ответственности в связи с деятельным раскаянием. Дис, канд, юрид, наук. - Волгоград 2001.
Alyushkin P.V. The actual composition of exemption from criminal liability in connection with active repentance. Dissertation of the Candidate of Legal Sciences. - Volgograd 2001.
11. Головки Л.В. Прекращение уголовного дела в связи с деятельным раскаянием. Законодательство. - 1999.
Golovko L.V. Termination of the criminal case in connection with active repentance. Legislation. - 1999.

12. Григорьев Н.В. Процессуальные аспекты освобождения от уголовной ответственности по специальным основаниям, предусмотренным Особенной частью УК РСФСР. Автореф дис. канд юрид наук - М., 1992.
Grigoriev N.V. Procedural aspects of exemption from criminal liability on special grounds provided for by a special part of the Criminal Code of the RSFSR. Abstract dissertation of the Candidate of Legal Sciences - M., 1992.
13. Курс уголовного права: в 5 т. Общая часть. Т. 2. Учение о наказании Н.Ф. Кузнецовой, И.М. Тяжковой. - М.: Зерцало, 1999.
Criminal Law course: in 5 vols. General part. Vol. 2. The doctrine of punishment by N.F. Kuznetsova, I.M. Tyazhkova. - M.: Zertsalo, 1999.
14. Кушнарев В. А. Проблемы толкования норм уголовного права о деятельном раскаянии //Юридический мир. 2002. № 1.
Kushnarev V. A. Problems of interpretation of the norms of criminal law on active repentance //Legal World. 2002. No. 1.
15. Михайлов В. Признаки деятельного раскаяния // Российская юстиция. 1998. № 4.
Mikhailov V. Signs of active repentance // Russian justice. 1998. № 4.
16. Петрухин И. Гуманность или трезвый расчет? // Рос.юстиция. – 1999.
Petrukhin I. Humanity or sober calculation? // Russian Justice. – 1999.
17. Савкин А. Деятельное раскаяние — свобода от ответственности // Российская юстиция.1997. № 12.
Savkin A. Active repentance — freedom from responsibility // Russian justice.1997. № 12.
18. Скрыбин М.А., Шакиров Х.С Общий и специальные виды освобождения от уголовной ответственности в связи с деятельным раскаянием. - Казань: ЗАО «Новое знание», 2006.
Scriabin M.A., Shakirov H.S. General and special types of exemption from criminal liability in connection with active repentance. - Kazan: CJSC “New Knowledge”, 2006.
19. Советское уголовное право. Часть Общая. Под ред. Е.А. Смирнова, А.Ш. Якупова. Киев, 1973.
Soviet criminal law. The General part. Edited by E.A. Smirnov, A.S. Yakupov. Kiev, 1973.
20. Энциклопедия уголовного права. СПб. : изд. проф. Малинина, 2008. Т. 10.
Encyclopedia of criminal law. St. Petersburg. : Ed. Prof. Malinina, 2008, Vol. 10.
21. Lașcu M., Liberarea de răspundere penală în legătură cu căința activă prevăzută în noul Cod penal al Republicii Moldova, „Revista națională de drept”, 2003, nr.3.
Lascu M., release from criminal liability in connection with active repentance provided in the new Criminal Code of the Republic of Moldova, “National Law Review”, 2003, no.3.

Virab Hambardzumyan

*Prosecutor of the Prosecutor's Office of Arabkir and
Kanaker-Zeytun Administrative Districts of Yerevan City*

BODIES AUTHORIZED TO BE RELEASED FROM CRIMINAL LIABILITY ON THE BASIS OF EFFECTIVE REPENTANCE¹

Abstract

The article refers to the actual problems of exemption from criminal liability on the basis of effective repentance. It is aimed at analyzing the problems that have arisen during the application of this tool - the circle of bodies (persons) who have the authority to be released from criminal liability on the basis of effective repentance, its application by the court and other interrelated issues.

In the course of the application of the new criminal and Criminal Procedure legislation of the Republic of Armenia, different approaches have appeared regarding the range of bodies (persons) authorized to use this tool, its application by the court and other interrelated issues. Within the framework of this article, the actual problems of exemption from criminal liability on the basis of effective repentance were analyzed and reasonable proposals for ensuring uniform practice were presented.

Keywords: active repentance; release from criminal liability; prosecutor; discretion; authority.

¹ The article was presented on 14.10.2023 and was reviewed on 29.02.2024.

Վրաբ Ամբարձումյան

*Прокурор прокуратуры административных округов
Арабкир и Канакер-Зейтун города Ереван*

ОРГАНЫ УПОЛНОМОЧЕННЫЕ ОСВОБОЖДАТЬ ОТ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ НА ОСНОВАНИИ ДЕЯТЕЛЬНОГО РАСКАЯНИЯ¹

Абстракт

Статья посвящена актуальным проблемам освобождения от уголовной ответственности на основании деятельного раскаяния. Она посвящена анализу проблем, возникших в ходе применения данного инструментария - круга органов (лиц), имеющих правомочие на освобождение от уголовной ответственности на основании действенного раскаяния, его применения судом и других взаимосвязанных вопросов.

В ходе применения нового уголовного и Уголовно-процессуального законодательства РА появились неодинаковые подходы относительно круга органов (лиц), имеющих правомочие на применение данного инструментария в целом его применения судом и других взаимосвязанных вопросов. В рамках данной статьи были проанализированы актуальные проблемы освобождения от уголовной ответственности на основании действенного раскаяния и представлены обоснованные предложения по обеспечению единообразной практики.

Ключевые слова: деятельное раскаяние; освобождение от уголовной ответственности; прокурор, усмотрение; полномочия.

¹ Статья была представлена 14.10.2023 и прошла рецензирование 29.02.2024.